

STATUILE LEONINE – MANIFESTĂRI ALE GENULUI ANIMALIER SCULPTURAL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ¹

*Ana Marian, dr.,
Institutul Patrimoniului Cultural*

LION STATUES – THE MANIFESTATION OF THE ANIMALISTIC SCULPTURAL GENRE DURING THE INTERWAR PERIOD

*Ana Marian, PhD,
Institute of Cultural Heritage,
ORCID: 0000-0002-1530-0765
anamarian1974@gmail.com*

CZU: 730

DOI: 10.46727/c.v3.24-25-03-2023.p184-187

Abstract. The lion's appearance as an animal-king was attested in the sculpture of ancient civilizations in Ancient Egypt and Anatolia, in Ancient Greece. The image of lions is also certified in the field of heraldry and occasionally appeared in the creativity of artists of the Renaissance and Classicism. Many figures of sculptural lions are in the modern St. Petersburg. In the art of interwar Bessarabia, the most significant lion sculptures are located at the entrance to the Organ Hall of Chisinau. These lions amaze with calmness and elegance. The sculptures of these animals are also on the facade of the City hall, meaning strength and consequence; on the facades of the city boyar house Ryshkanu-Derozhinsky, denoting a high social status; on the facade of the Herts's House, creating an exquisite atmosphere with their external decorative appearance, as well as figures of lions are on the gates of the St. Panteleimon's Church, reminding of their greatness.

Keywords: sculpture, lion statues, lion's appearance, architecture, monumentality.

Chipul leului, a animalului-rege, a fost prezent în sculptura vechilor civilizații din Egiptul Antic și din Anatolia (numită Asia Mică, ce corespunde cu partea asiatică a Turciei de astăzi). Este cunoscut, spre exemplu, relieful plat cu titlul *Vânătoare de lei*, printre basoreliefurile din Kuiungik, în care împăratul luptă corp la corp cu un leu puternic. Într-un alt relief, găsit la nord-vestul palatului Nimrud, sunt redată excelent mișcările leului și regele care l-a ochit din arc. De asemenea, se remarcă imaginea luptei regelui cu un leu în basorelieful din Persepol. Sunt pe larg cunoscuți leii înaripați de la Harsabad, care au fețe umane.

În Egiptul Antic, sfincșii care înfrumusețau drumurile pavate în fața intrărilor în temple erau sculptați din rocă magmatică de bazalt, porfir sau șunghit. Uneori, pe corpul de leu era atașat un cap de bou, de om, de faraon sau capul lui Osiris, zeul vieții de apoi în mitologia egipteană. Sfincșii erau ridicați pe socluri dreptunghiulare din același material [2, p. 39]. Cel mai cunoscut sfinx este Marele Sfinx de la Ghiza (Gizeh).

În Grecia Antică este cunoscută *Poarta leilor* din Micene. Deasupra intrării, pe portal, este situată imaginea heraldică reprezentată de doi lei situați simetric pe ambele părți ale unei coloane. Corpurile leilor, sprijinite cu etaje din față de coloană, par grațioase și ponderabile [3, p. 36-54].

Reprezentările leilor au populat dintotdeauna sfera heraldicii și au apărut doar episodic doar episodic în creațiile artiștilor plastici ai Renașterii și Clasicismului.

¹ Articolul este elaborat în cadrul Programului de Stat 20.80009.1606.12 *Dimensiunea identitară a artelor din Republica Moldova ca factor activ al dezvoltării durabile a societății în contextul dialogului intercultural european.*

Amintim aici că multe figuri de lei sculpturali se află în Sankt-Petersburg. Printre aceștia sunt leii de lângă Casa Laval (contele *Jean Charles François de Laval*, francez care a emigrat în Rusia la începutul Revoluției din Franța) de pe Cheiul englez. Figurile decorative ale leilor sunt neordinare. Capetele lor, gâturile și o parte a spatelui, ca și la sfincșii din Egiptul Antic, sunt acoperite de o pânză, suprafața căreia este înviorată de cute simetrice. Acest lucru a fost determinat, considerăm, de faptul că este deosebit de complicat să sculptezi din material tare niște lei cu coama având o mulțime de bucle. Formele generalizate conferă statuilor monumentalitate. Deși au dimensiuni reduse, ele par impunătoare. Stilizați, „egiptenizați”, leii din granit stau întinși în poze calme, statice, cu labele din spate strânse, iar cu cele din față încrucișate și cu capetele întoarse unul spre altul. Ei nu păzesc intrarea, ci parcă se odihnesc, indiferenți față de tot ce se întâmplă în jur. „Sunt niște lei-filozofi”, se spunea despre ei în secolul trecut. Arhitectul rus Voronihin care, se presupune, a creat schița acestor lei este primul care a și introdus în compozițiile arhitecturale statuile leonine. Doi lei-filozofi asemănători stau culcați la intrarea de la Fântâna Voronihin, pe partea de nord a colinei Pulkovo, și sunt datați cu anul 1807 [4, p. 154].

Pe latura de sud-est a Pieței Decembrieștilor (pe bulevardul Admiralteiskii) se află o casă veche – Casa nr. 12 a lui Lobanov-Rostovski. La părțile laterale ale scării acestui edificiu, pe postamente de granit, se înalță doi lei mari din marmură. Animalele fioroase stau, întorcând unul spre altul capetele voluminoase cu cârlionții masivi ai coamei dese, cu pieptul viguros, corpul proporțional și musculos, cu labele puternice – toate sugerând firea unui animal răpitor. Sculptorul, după cât se pare, n-a tins să redea cât mai exact chipurile leilor. Opera lui era menită doar să decoreze clădirea. Și, într-adevăr, acești lei apar eleganți, iar prin albeața naturală și luciul marmurei ei sunt spectaculoși. Conferind o sobrietate festivă intrării Casei cneazului L. I. Lobanov-Rostovski, animalele maiestuoase și mărețe în același timp simbolizau forța, bogăția și puterea stăpânului casei și, de asemenea, parcă se aflau în serviciul de pază. Leii de marmură au o poză vigilentă: unul se sprijină cu o labă din față pe o sferă, altuia sfera i-a scăpat, și leul, printr-o mișcare grațioasă a labei, parcă jucându-se, vrea să o repună la locul inițial. Leul care se sprijină cu laba pe un obiect rotund, instabil, este nevoit să vegheze permanent, deoarece, la scăderea atenției, sfera se va rostogoli. De aceea, poza animalelor, labele cărora se sprijină pe sfere, subliniază că acești lei sunt animale de pază. Sprijinul în formă de sferă conferă labei o fixare lejeră, care imprimă viață și grație chipurilor feline. Leii conțin inscripția „Trisoni Fin Carrara 1810”, care înseamnă că ei au fost realizați de Trisoni în Carrara în anul 1810, după care au fost transportați și instalați în Sankt-Petersburg [4, p. 159].

Leii creați de Voronihin se mai află la Cascada din Petergof, ca și cei de la colonadele lui Voronihin din Petrodvoreț. Urmează, în același context, leii de pe insula Elaghin (Palatul Elaghin, datând cu anul 1822 [4, p. 185]); leii de pe debarcaderul Admiralteiskii, 1832 [4, p. 198]; leii din preajma uzinelor *Proletarskii* și cei de pe bulevardul Ligovskii prospekt; leii de la Ekaterinhof, 1821 [4, p. 214]; șirul de lei din împrejurimea casei nr. 40 a vilei lui Bezborodko, de pe debarcaderul Sverdlovski și mulți alții.

Referindu-ne la simbolica imaginii leului, simbol solar și luminos, el fiind regele animalelor cu niște calități și neajunsuri inerente rangului său, putem menționa că el reprezintă puterea, înțelepciunea și dreptatea, fiind, în același timp, un mare orgolios. El este și simbolul Tatălui, al Stăpânului, al Suveranului. În istoria religiilor Krishna, se spune în Gita, ce este *leul printre animale*: Buddha este leul lui Shakyas, Hristos este leul lui Iuda. În *Apocalipsă*, cea dintâi dintre cele patru ființe pline de ochi, dinainte și dinapoi, care se află împrejurul tronului ceresc, este zugrăvită „asemenea leului”, iar în *Iezechiel* (1, 4-15) carul lui Iahve apare având patru fiare, fiecare din ele cu patru fețe și toate patru aveau câte o față de leu la dreapta. Simbol al dreptății, leul este garantul puterii materiale și spirituale, de aceea servește drept animal de călătorie sau drept tron multor divinități, împodobind fie tronul lui Solomon, fie pe acela al

regilor Franței sau al episcopilor medievali. Psihanaliza va face din el simbolul unei pulsioni sociale deformată: tendința de a domina ca despot, de a impune cu brutalitate autoritatea și forța. Prin emblematica chipului puternic și suveran, leul apare atât în heraldica Țărilor Românești, cât și în stemele–reliefuli lucrate în piatră, care împodobeau cetățile și reședințele domnești.

În arta Basarabiei interbelice cele mai semnificative sculpturi leonine sunt poziționate la intrarea în Sala cu Orgă din Chișinău. Clădirea a fost construită la începutul secolului al XX-lea și a servit ca incintă a Băncii orășenești. Sala a fost restaurată și redeschisă la 16 septembrie 1978, fiind adaptată pentru concerte de muzică corală, camerală și de orgă. Sculpturile care încununau frontonul și părțile laterale ale clădirii au fost restaurate, păstrându-se, pe cât a fost posibil, modelul inițial [1, p. 406]. Este mai puțin cunoscut faptul că edificarea clădirii Băncii orășenești a fost încredințată unor antreprenori la licitația care a avut loc în aprilie 1905, și construcția clădirii a început în mai 1905. Antreprenorilor le-au fost încredințate unele tipuri de lucrări, între care și cele de sculptură ale lui M. I. Lukașevski [6, p. 223]. Lucrările de tencuire și modelaj – tot ale lui Lukașevski. Către noiembrie 1905, toate lucrările, printre care și cele ale lui Lukașevski, au fost finalizate.

Leii din fața și din spatele Sălii cu Orgă din Chișinău cuceresc prin atitudine calmă și eleganță. Cei doi lei, modelați cu mare grijă atât pentru detaliul realist al coamei, labelor, cât și pentru detaliile capetelor ridicate cu mândrie în sus, prin faptul că sunt priviți în pereche, creează paralelisme în manieră și ținută, dispoziție și atitudine față de lumea înconjurătoare. O replică a clasicismului, Sala cu Orgă, are de câștigat în aspect plastic datorită prezenței acestor sculpturi de feline nobile, care completează, prin chipurile lor, alura de măreție a edificiului, servind ca suport decorativ al acestuia.

Spre deosebire de leii de la Sala cu Orgă din Chișinău, perechea de lei din Grădina Publică [5, p. 201] pare adormită, dar atitudinea lor este agresivă. Reproducerea detaliilor realiste ale chipurilor severe, ale coamelor zburlite, labelor cu gheare provoacă încordare și dramatism. Fiind considerați cei mai misterioși lei din Chișinău, există opinia că în orașul Nikolaev, Ucraina, există doi frați-gemeni ai leilor din Grădina Publică *Ștefan cel Mare și Sfânt*. Leii din Nikolaev au aceeași formă, dimensiune și au fost realizați din același material. Aceștia au fost creați în Italia de sculptorul Ulise Cambi. Se presupune că și leii din Chișinău sunt sculptați de același autor. Aceste statui apar în fostul Parc Pușkin, la sfârșitul anilor '40, în fotografii de epocă.

Figura 1. Sculptură leonină din Parcul Ștefan cel Mare și Sfânt.

Figura 2. Sculptură leonină din Parcul Ștefan cel Mare și Sfânt.

Fig. 3. Sculptură leonină din fața Sălii cu Orgă

Fig. 4. Sculptură leonină din fața Sălii cu Orgă

Figura 5. Leii de pe poarta Bisericii Sfântul Pantelimon din Chișinău

Figura 6. Leii de pe poarta Bisericii Sfântul Pantelimon din Chișinău

Leul considerat rege al animalelor, simbol al demnității și măreției, a fost introdus în arhitectura urbană a Chișinăului de către arhitectul Alexandru Bernardazzi, considerând că ei vor fi apărătorii orașului. În afară de Grădina Publică și de fața și spatele Sălii cu Orgă, leii se mai află pe fațadele primăriei, semnificând putere și influență, pe fațadele conacului urban Râșcanu-Derojinschi, fiind dovada unui statut social înalt; pe fațadele Casei Herța, prin aspectul lor decorativ creând o atmosferă elevată, precum și leii de pe poarta Bisericii Sfântul Pantelimon, amintind de măreția firii acestora.

BIBLIOGRAFIE

1. COLESNIC, Iurie. *Chișinău. Enciclopedie*, Chișinău: *Museum*, 1997.
2. ВЕЙС, Герман. *История культуры*, Moscova: ЭКСМО, 2002.
3. ГНЕДИЧ, П.П. *История искусств*, Moscova: ЭКСМО, 2002.
4. НЕСТЕРОВ, В.В. *Львы стерегут город*, Leningrad: Художник РСФСР, 1971.
5. ТАРАС Я.Н. *Памятники архитектуры Молдавии (XIV-начало XX века)*, Chișinău: *Титрул*, 1986.
6. ШИШКАН, К.; ПОНЯР, С. *Молдавско-русские взаимосвязи в искусстве в лицах и персоналиях (XVIII – 1 половина XX века)*, Chișinău, 2009.